

A szövetkezeti törvény szerkesztéséhez.

A folyó országgyűlési ciklusra ígérték hivatalos oldalról a szövetkezeti törvényjavaslat megalkotását és annak az országgyűlés elé való beterjesztését. Nem ehhez akarunk közvetlenül hozzászólni; nem azt kívánjuk kutatni jó szemmel, hogy mi is lesz e törvényben, a mely hivatva lesz kereskedelmi törvényünk egyik nagy lézágát kitölteni. Közvetve szeretnénk a törvényjavaslat szerkesztéséhez hozzájárulni, elmondandó egyet-mást, a mit a francia és angol szövetkezetekről kapóra mondhatunk el abból az alkalomból, hogy a francia senatus, ez idő szerint a kölcsönösségen alapuló társaságok törvényének felülvizsgálásával, jobban mondva alapos átdolgozásával foglalkozik.

*

A francia senatusban már több ízben emeltek szót a mellett, hogy az önsegély ama formáját, a mely a szövetkezetekben törvényes alakot ölt, jó volna Franciaországban is olyan népszerűvé tenni, mint a minővé az régóta Angolországban vált. A felszólalásokat több ízben követték a jeleztük czélt megvalósítani törekvő törvényjavaslatok és törvények; ilyen volt az 1867-iki törvény, a mely a szövetkezeti jelleggel alakult társaságok mivoltát szabályozza. E szerint 7 személy, a kik összesen legalább 35 fr. tőkét raktak össze, már alakíthatnak társaságot, a melynek változó alaptőkéje van. De a betéteknek 200,000 fr.-nál többre nem volt szabad rugniok; mivel azonban ez a határozat mindig a következő évre vonatkozott, a megfelelő forgalmi tőke alapításának semmi sem állott útjában. Mégis a lefolyt 25 év azt látszik igazolni, hogy a kölcsönösség elvén alakult társaságok korántsem tudtak oly módon elszaporodni, mint a hasonló angol társaságok és a francziák ez idő szerint azon vannak, hogy ne csak tanuljanak az angoloktól, de java részben mintázzák is azokat.

Az angol kölcsönösségi társulatoknak legutóbb tartott kongresszusán kifejtette az előadó azt a jelentőséget, a melyet a rendszer angol földön szerzett. 1891-ben 1624 társaság volt ott működőben és ezek 1.191,369 tagot számláltak. Az alaptőke 13.258,482 liverre rúgott; a betétek pedig 6.541,587 liverre emelkedtek. E számadatokat még érdekesebbé teszi az a körülmény, hogy a fogyasztási szövetkezetek forgalma 13 millió liverhez jár közel. Ez utóbbiakkal szemben azonban apadás tapasztalható azoknál a szövetkezeteknél, a melyek a kölcsönösség elvére alapítva gyárterményeket állítottak elő. A kongresszus ki is mondta, hogy nem tartja czélszerűnek a gyári produkeziót is belevonni a szövetkezetek működési körébe, mivel a szövetkezetek tulajdonképeni alapját a kongresszus nem az előállításban, hanem a fogyasztásban, az elhasználásban találja.

Ennek az igazságnak felismerésére mutatnak az első szövetkezetek, a melyek körülbelül 100 évvel ezelőtt támadtak Anglia északi vidékén. Ezek mintájára alakult 1844-ben a *nochdali corporatio*. Eredetileg ez a szövetkezet néhány munka nélkül szűkölködő munkásból állott, a kiknek összes tőkéje nem volt 10 livernél több és a kik a végből szövetkeztek, hogy életszükségleteik anyagát olcsóbban megszerezzék. Jelenleg ennek a társaságnak 11,000 tagja van és 292 ezer livernyi tőke fölött rendelkezik; 20 eladási helyisége van és évenként 50 ezer liver hasznot zsebel be, a melyet tagjai között oszt szét.

És ugyancsak a fogyasztás és az elhasználás elvét tartották szem előtt a „kölcsönösségen alapuló nagy áruházak“, a melyek 1883-ban támadtak, a mikoron a „Manchester Wholxale Cooperative society“ keletkezett. Ez idő szerint szappan-, cipő-, kétszersült- és más gyárak fölött rendelkezik és a valóságos árúk körében folytatott üzleti operációkon kívül, bank- és hajózási üzleteket is bonyolít le; ezek mellett az önbiztosítás egyik nemét is szorgalmazza, a mennyiben ingatlanait, hajóit és a külföldről érkező árukat maga biztosítja.

Franciaországban nem vett a szövetkezeti ügy olyan mélyre ható gyökereket, mint Angliában. Igaz ugyan, hogy 1869-ben körülbelül 100 szövetkezet volt

működésben, de nagyon kevés ért közöttük nagy kort, mivel a szövetkezetek mivoltával ellenkező czélokot is szorgalmaztak. Csak a fogyasztási szövetkezetek száma öregbedett és 1886-ban már 600-ra rúgott, 200,000 tagot számolt és az eladások évi átlaga 80 millió frankra szaporodott, a mely összegből $4\frac{1}{2}$ millió volt a haszon.

Igaz ugyan, hogy a kongresszus kijelentése daczára is Angliában a szövetkezetek legkülönfélébb ágai prosperáltak. Kiváló kedveltségnek örvendenek a kölcsönösségen alapuló építési szövetkezetek; ezeknek az a czélja, hogy előnyösen és csinosan berendezett munkásházakat építsenek és azokat vagy bérbe adják, vagy olcsón és előnyösen részletfizetésekre elárusítsák. E szövetkezetek erkölcsi hatása félreismerhetetlen, mert amig egyrésztől felköltik a munkás becsvágyát arra, hogy a maga házában lakjék, addig másrészt lakbér és tőketörlesztés czímén csak olyan keveset követelnek, mint máshol egyszerű lakásbérért.

Az angol szövetkezetek intézményének hatalmas föllendülési alapja az 1876-iki bill-ben keresendő, a mely a szövetkezeteknek nagy szabadságot biztosított, a nélkül, hogy azok biztosságát ingatag alapra építette volna. Szabadságában áll az angol szövetkezeteknek korlátolt vagy korlátlan felelősséget biztosítani tagjaiknak. De ezzel szemben a kormány biztosította magának azt a jogot, hogy számvizsgálókat nevezhessen ki és a jelentéseket felülvizsgálhassa. Másrészt pedig az állam jótékonyági intézeteknek tekinti a kölcsönösségen alapuló szövetkezeteket és a jövedelmi adó fizetésének felmentésén kívül még bélyegmentességgel is ellátja őket.